

АМЕРИЧКИ ГЕОПОЛИТИЧКИ ИНТЕРЕСИ НА БАЛКАНУ: ДА ЛИ СЕ НЕШТО ПРОМЕНИЛО ТОКОМ ПРВОГ МАНДАТА ДОНАЛДА ТРАМПА?

Душан Пророковић¹

Апстракт: Настављајући традицију британске концепције, америчка геополитика посматра Балкан као саставни део Римленда. То је простор над којим је неопходно „успоставити контролу“ како би се даље вршио притисак на Хартленд. У том контексту треба посматрати и амерички приступ на Балкану током последњих четврт века. Међутим, након избора Доналда Трампа почеле су шпекулације да се у америчкој геополитици нешто може променити. У овом раду се анализира постављање САД у неколико важних политичких процеса и догађаја на Балкану током првог мандата Доналда Трампа. Рад се састоји из четири дела. После кратког увода у наредном поглављу су размотрени дугорочни амерички геополитички циљеви на Балкану. У трећем делу рада анализирани су потези администрације Доналда Трампа, са посебним освртом на геополитички концепт Међуморја, Преспански споразум, Улазак Црне Горе у НАТО и подржавање преговора између Београда и Приштине. Последњи део рада су закључна разматрања, у којима се наводи да уопште није дошло до било какве промене у америчкој геополитици током првог мандата Доналда Трампа.

Кључне речи: Балкан, америчка геополитика, Доналд Трамп, НАТО, Међуморје, Преспански споразум, Северна Македонија.

Увод

Након избора Доналда Трампа (Donald Trump) за председника САД у средствима јавног информисања се често шпекулисало о могућностима

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд. Рад је реализован у оквиру пројекта „Србија у савременим међународним односима – стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти“ Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, бр. 179029.

својеврсног „америчког геополитичког заокрета“. О томе је било речи пре свега због сталног инсистирања дела америчке политичке елите на повезаности Доналда Трампа са званичном Москвом. Уколико те везе постоје, логично је претпоставити и да ће произвести одређене последице на пољу геополитике, односно да ће се амерички циљеви у појединим светским (макро)регионима мењати. Да ли се ишта променило у америчким геополитичким циљевима на Балкану после доласка Доналда Трампа?

Америчка геополитика и Балкан

Вили Вимер (Willy Wimmer), посланик немачке Хришћанско-демократске уније и потпредседник Парламентарне скупштине ОЕБС-а, публиковао је 2001. године писмо које је нешто раније упутио канцелару Герхарду Шредеру (Gerhard Schröder). На тај корак се одлучио пошто никакве значајније реакције није било након обраћања канцелару. Вимер је објаснио како је у пролеће 2000. године учествовао на једном скупу у Братислави (Словачка) у организацији америчког министарства спољних послова (US State Department). „Закључци се своде на то, да је генерал Двајт Ајзенхауер (Dwight David Eisenhower, потом и председник САД од 1953–1961) пропустио да по завршетку Другог светског рата 1945. године стационара копнене снаге на Балкану као геополитичком чворишту и тако нешто САД не смеју да понове у будућности. У том смислу очекују подршку европских земаља, а за оне, попут Србије, на чију подршку дугорочно не рачунају, биће ускраћени приступи могућностима за брз и одржив развој и тиха изолација.”² Вимер наводи: „Конференцији су присуствовали високи политички представници, на шта указује присуство великог броја председника влада, као и министара иностраних послова и министара одбране из тог региона. Међу бројним важним тачкама, о којима се расправљало, неке од тема заслужују да се нарочито истакну: 1) организатори Конференције су захтевали да се у кругу савезничких држава што је могуће брже изврши међународно признање независне државе Косово; 2) Организатори су изјавили да се СР Југославија налази изван сваког правног поретка, а пре свега изван Завршног документа из Хелсинкија; 3) Европски правни поредак представља сметњу за спровођење планова НАТО-а. У том смислу, за примену и у Европи знатно је погоднији амерички правни поредак; 4) Рат против СР Југославије вођен је да би се

² Душан Пророковић, *Косово: међуетнички и политички односи*, Геополитика, Београд, 2011, стр. 248-249.

исправила погрешна одлука генерала Ајзенхауера из доба Другог светског рата. Због тога се из стратешких разлога тамо морају стационарати амерички војници, те да се тако надокнади оно што је пропуштено 1945; 5) Европски савезници су учествовали у рату против Југославије, да би *de facto* превазишли препреку и дилему, насталу после усвајања *Концепта нове стратегије Алијансе*, у априлу 1999. године, односно настојањем Европљана да се претходно добије мандат УН или ОЕБС-а; 6) Не умањујући важност накнадне легалистичке интерпретације Европљана, да је код ширења задатака НАТО-а преко граница законски договореног подручја у рату против Југославије била реч само о изузетку, ипак је јасно да је у питању преседан, на који се у свако доба свако може позвати, и тако ће многи убудуће и да поступају; 7) Ваљало би да се приликом садашњег ширења НАТО-а поново успостави територијална ситуација од Балтичког мора до Анадолије, каква је постојала у време Римског царства, кад је оно било на врхунцу моћи и заузимало највеће територијално пространство; 8) Због тога Пољска мора да буде окружена са севера и са југа демократским државама као суседима, а Румунија и Бугарска да обезбеде копнену везу са Турском. Србија (вероватно због обезбеђивања несметаног војног присуства САД) трајно мора да буде искључена из европског развоја; 9) Северно од Пољске треба да се оствари потпуна контрола над прилазима Санкт Петербурга Балтичком мору; 10) У сваком процесу, праву народа на самоопредељење треба дати предност над свим другим одредбама или правилима међународног права.³

Потоњи догађаји потврдили су тачност Вимерових речи. Геополитички циљеви САД дефинисани су у складу са класичном таласократском концепцијом и њеним развојем током XX века. Таласократска логика, суштински заснована на сталној борби против „номоса земље“, почива на Макиндреровој формули: „Ко влада источном Европом, влада Срцем континента; ко влада Срцем континента, влада Светским острвом; ко влада Светским острвом – влада читавим светом.“ Одмах после Другог светског рата, САД су скоро у потпуности преузеле британско становиште. Александар Дугин објашњава да „током историјског склапања коначне геополитичке слике Запада, првенство је са острва Енглеске прешло на континент Америку, нарочито на САД. Тако су максимално оличење таласократије у њеном стратешком, идеолошком, економском и културном

³ Живадин Јовановић, „Србију трајно држати изван европског развоја“, Београдски форум за свет равноправних, 17. мај 2015, <http://www.beoforum.rs/komentari-beogradskog-foruma-za-svet-ravnopravnih/700-pokoravanje-evrope.html>

аспекту постале САД и НАТО под њиховом контролом.⁴ „Контрола атлантске обале европског континента и Средоземног мора, којим води поморска пречица кроз Суецки канал ка Индијском океану, и даље на исток, постаје један од приоритета и америчке дипломатије. Зато је било неопходно најпре зауставити СССР у покушају ширења зоне сопственог утицаја што је могуће даље од атлантског и медитеранског приобаља“.⁵

Балкан, као део источноевропског појаса и самим тим део Римленда (*Rimland*), од изузетне је важности за САД. Одлучност САД да брани овај стратешки важан простор показала се одмах у годинама по завршетку Другог светског рата када је „Вашингтон био спреман да употреби војну силу против совјетских покушаја да успоставе своје присуство на подручју Босфора и Дарданела или да анектирају делове источне Турске“.⁶

Да би се осигурала контрола простора за САД је неопходно да „усисају“ све балканске земље у НАТО и тако их на војном плану чврсто вежу за себе, а са случајевима када је то немогуће стратегија је једноставна: сурово „кажњавати“ отпадничке земље (отуда и тачка 8 Вимеровог писма у којој се спомиње да Србија „трајно мора да буде искључена из европског развоја“). Миломир Степић постепено географско ширење НАТО-а на балканске државе и позиционирање америчких војних снага на Балканском полуострву види као стварање „балканског геополитичког и геостратешког лука“ атлантизма. „Инфилтрација САД (НАТО) сукцесивно се спроводи из два смера и оба имају исходиште у геополитички и геостратешки кључним областима Балкана. Један је оријентисан са северозапада ка југоистоку и води у средиште тзв. *Динарске тврђаве*, док је други усмерен од југа–југоистока према северу–северозападу и долином Вардара води у *централну област Балканског полуострва*, тј. у само његово срце – *Балканско језгро* [назив који је Јован Цвијић користио за означавање области која обухвата делове Македоније, Косова и југа централне Србије, а која је од највећег геополитичког значаја на целом Балкану; прим. аут.]. Циљ је да се та два сегмента споје у *интегрални балкански геополитички и геостратешки лук*. Његову окосницу чинило би низ упоришта, база и полигона који би били лако доступни како из Јадранског басена (акваторије, лука и аеродрома на обали), тако и из Панонског басена (геостратешка 'Панонска лепеза' коју је

⁴ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књига 1, *Геополитичка будућност Русије*, Екопрес, Зрењанин, 2004, стр. 320.

⁵ Душан Прококовић, *Геополитика Србије*, Службени гласник, Београд, 2019, стр. 562.

⁶ Hugh Seton-Watson, *The East European Revolution*, Praeger, New York, 1951, стр. 348.

по окончању Хладног рата од ВУ преузео НАТО).”⁷ Кључна упоришта овог „НАТО лука“, гледано од северозапада према југоистоку, јесу – Истра и Кварнер, Цазинска крајина, Гламочки полигон, Бутмирски аеродром (поред Сарајева) и гораждански „*panhandle*“, док су то на траси која се протеже од југа–југоистока према северу–северозападу – Солун, Криволак, Скопски Петровац (аеродром) и приштински аеродром Слатина. Степић закључује како је тражена карика која треба да склопи лук – Рашка област са Пештерском висоравни која се вреднује као „идеална ваздушнодесантна просторија“.⁸

„Без обзира на то што је већина балканских држава у НАТО-у и што на такав начин САД могу да контролишу њихово стратешко постављање, очигледно је да САД и самостално спроводе стратегије које произлазе из атлантистичке концепције. Једна од њих јесте формирање геополитичког и геостратешког лука, који би поново имао двоструку функцију, да спречи јачање немачког и руског утицаја или присуства у јадранском и егејском приобаљу. Све су прилике да ће то још дуго остати приоритет атлантистичке, таласократске геополитичке концепције на Балкану и да ће све своје доктрине и стратегије управљати у овом смеру: учинити све да би се „изгурали“ (средњоевропски) континентализам и евроазијство што даље од мора – ка унутрашњости континента.“⁹ За САД „у Југоисточној Европи кључни значај има запоседање упоришних тачака на балканској обали Јадрана, посебно Отрантских врата (обала Албаније и острво Сазан) као улаза у овај Средоземни ’залив’, који најдубље залази према Централној Европи и моћној Немачкој. Хипотетичким припајањем Косова и Метохије и Западне Македоније Албанији, остварила би се заштита америчких упоришта, неопходна стратегијска дубина, омогућио продор у дубину Балканског полуострва и контрола његових главних саобраћајних и геостратешких коридора.“¹⁰

Како је то Вили Вимер сажето и концизно препричао – интереси САД на Балкану су дугорочно пројектовани, очигледно су геополитичког

⁷ Миломир Степић, „Балкан – шта то (у ствари) хоће Америка“, у: *Српско питање – геополитичко питање*, Јантар група, Београд, 2004, стр. 211-212.

⁸ *Ibid.*

⁹ Душан Пророковић, *Геополитика Србије*, Службени гласник, Београд, 2019, стр. 580.

¹⁰ Миломир Степић, „Косово и Метохија – пресећи или развезати чвор“, у: *Српско питање – геополитичко питање*, Јантар група, Београд, 2004, стр. 54.

карактера и тичу се вођења интегралне политике која има за циљ успостављање „зоне контроле” од Балтика на северу до Анадолије на југу.

Америчка геополитика на Балкану у ери Доналда Трампа

У овом контексту треба сагледавати и процес реактуелизације концепта Међуморја од 2015. године. Импулс обнови овог концепта дају пољски председник Анджеј Дуда (Andrzej Duda), а у томе га најпре прати председница Хрватске Колинда Грабар-Китаровић. У августу 2015. новоизабрани председник Пољске је у инаугурационом говору истакао неопходност чвршћег повезивања централноевропских држава.¹¹ Годину дана касније у Дубровнику је организован први самит лидера држава Међуморја, који је окупио председнике Хрватске, Мађарске, Пољске, Бугарске, Литваније и Словеније, као и министре или заменике министара спољних послова Аустрије, Чешке, Летоније, Естоније, Румуније и Словачка. Председница Хрватске Грабар-Китаровић је у име домаћина нагласила како „простор између Јадранског, Балтичког и Црног мора представља крвоток Европе.”¹² Овај регион обухвата 28% територије ЕУ, у њему живи 22% популације ове интеграционе целине и производи се око 10% бруто друштвеног производа. „У фокусу дискусија била су питања енергетске сарадње, а посебно питања енергетске диверзификације и смањивања енергетске зависности”.¹³

„У јулу 2017. године у Варшави је одржан други самит, на коме је поред представника дванаест наведених држава учествовао и председник САД Доналд Трамп. Он је подвукао да су САД ‘најјачи савезник и најчвршћи партнер ове иницијативе.’ Главни циљ самита је да се започне са израдом планова за спровођење иницијативе којом ће се повећати сарадња у трговини, енергетици и изградњи инфраструктуре земаља чланица ЕУ из централне и источне Европе.’ Иницијатива три мора (*The Three Seas Initiative*),

¹¹ Matteo Cazzulani, „Duda’s mission: recover Pilsudski’s Intermarium and Giedroyc’s commitment to Ukraine”, *Geostrategy*, 29 May 2015, <https://geostrategy.org.ua/en/komentari-ta-ocinki/item/800-misiya-dudi-povernennya-do-kontseptsiyi-mizhmor%E2%80%99ya-yuzefa-pilsudskogo-ta-ideyi-ukrayinsko-polskoyi-spivpratsi-ezhi-gedroytsya>

¹² “The Three Seas Initiative: Central and Eastern Europe takes charge of its own destiny”, *Visegrad Post*, 28 AUG 2016, <https://visegradpost.com/en/2016/08/28/the-three-seas-initiative-central-and-eastern-europe-takes-charge-of-its-own-destiny/>

¹³ Ibid.

како је званично преименован концепт Међуморја, постепено се институционализује, она постаје нова субинтеграциона целина на европском континенту и очигледно је да ће не само имати снажну подршку САД, већ да је у великој мери индукована од стране САД. Председавајући Центра за међународну безбедност Атлантског савета (*Atlantic Council's Brent Scowcroft Center on International Security*) генерал Џејмс Џонс (Gen. James L. Jones) истиче да је то 'трансатлантски пројекат који има геополитичке, геостратешке и геоекономске импликације' чијим остваривањем ће бити 'ојачана читава трансатлантска заједница'. Он још додаје и да 'у светлу употребе енергије као оружја од стране Русије, Иницијатива три мора треба да послужи као пројекат који би објединио европску енергетску инфраструктуру на подручју између Балтичког, Јадранског и Црног мора и због тога мора да буде стратешки приоритет за америчку администрацију'. Што се геополитичких приоритета атлантизма тиче, дакле, ништа се није променило.¹⁴ „Међуморје се уобличава као антируска целина, то је циљ и САД и појединих земаља са овог географског простора (Пољска, Румунија, Естонија, Летонија, Литванија)“.¹⁵ Тако се „зона Римленда“ и даље одржава под „геополитичком контролом“, па су, логично, саставни део овог пројекта од почетка постале и балканске државе, чланице НАТО – Бугарска, Румунија, Хрватска и Словенија.¹⁶

Такође, у контексту спровођења дугорочних америчких геополитичких циљева на Балкану треба посматрати и укључивање Црне Горе у НАТО, ангажовање америчке дипломатије у процесу усаглашавања Преспанског споразума између Грчке и (Северне) Македоније и покушаје медијације између Београда и Приштине зарад потписивања „правно обавезујућег споразума“ Републике Србије и такозване „Републике Косово“. Сви ови догађаји одигравају се од избора Доналда Трампа за председника Сједињених Држава. Што је посебно занимљиво, за сваки од наведених процеса се може тврдити да нема довољан политички легитимитет, зато што ниједна од ових одлука није потврђена у ваљаној демократској процедури.

¹⁴ Dušan Proroković, „Reaktualizacija koncepta Međumorja (Intermarijuma) i položaj Srbije“, u: Dušan Proroković, Vladimir Trapara (ur.), *Srbija i svet u 2017. godini*, Institut za međunarodnu privredu i politiku, Beograd, 2018, стр 53.

¹⁵ Ibid., стр. 63.

¹⁶ О дефиницији и границама Балкана више у уводном поглављу монографије: Душан Пророковић, Немачка геополитика и Балкан: о циљевима средњо-европског континентализма, Catena Mundi, Београд, 2014.

Црна Гора је званично приступила НАТО-у 5. јуна 2017. године, али на основу одлуке 46 посланика Скупштине од 28. априла (црногорски парламент укупно броји 81 посланика), без потврде на референдуму. Председник Црне Горе Филип Вујановић је најпре најавио референдум, како би се потврдила одлука, али затим од тога одустао: „Он је подсетио како је пре четири године мислио да је референдум најбољи начин да се искаже воља грађана о уласку Црне Горе у НАТО, али се ‘догодило много тога што је указало да данас нема потребе за тим’. ‘Данас све указује да нема потребе за референдумом. Он би свакако био нови изазов за безбедност државе, јер укључује безбедносне ризике’, рекао је Вујановић.”¹⁷ Од референдума се одустало зато што није постојала већина која би овакву одлуку подржала. Према истраживању подгоричког Центра за демократију, могло се очекивати да број оних који су „за“ и „против“ НАТО чланства буде изједначен (истраживање спроведено током децембра 2016. године када је утврђено да би „за“ гласало 39,5%, а против 39,7% испитаника, док су остали били неодлучни или су одбили да се изјасне).¹⁸ До истог закључка су дошли истраживачи Ипсос Стратеџик Маркетинга (Ipsos Strategic Marketing), који су у периоду од 13. до 16. јула 2017. године, дакле после приступања Црне Горе НАТО-у, спровели анкету на репрезентативном узорку: у том тренутку би излазност износила око 60%, при чему би од изашлих 48% гласало за, 47% против, а 5% је остало неопредељених.¹⁹ Да ли се легитимном може сматрати одлука за коју би у најбољем случају гласало око 30% пунолетних грађана државе?

Пример имплементације Преспанског споразума у данас већ Северној Македонији, још је бруталнији и по свему – драматичнији. Како би промениле назив државе из Република Македонија у Република Северна Македонија, македонске власти су морале да мењају Устав, а због тога и референдум. Референдум јесте био само консултативног карактера, међутим, овде се поново поставља питање легитимитета. Најпре, референдумско питање је гласило: „Да ли сте за чланство у ЕУ и НАТО, уз прихватање Споразума Републике Македоније и Републике Грчке?“ У њему се нигде није спомињала промена Устава, нити наговештавала промена имена државе, али

¹⁷ „Crnoj Gori ne treba referendum za NATO“, Al Jazeera Balkans, 22. april 2017, <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/crnoj-gori-ne-treba-referendum-za-nato>

¹⁸ „Anketa: jednak broj Crnogoraca za i protiv NATO“, Al Jazeera Balkans, 21. decembar 2016, <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/anketa-jednak-broj-crnogoraca-za-i-protiv-nato>

¹⁹ „NATO Crna Gora“, Ipsos Strategic Marketing, 20. jul 2017, <https://www.ipsos.com/sr-me/nato-crna-gora>

су зато додати ЕУ и НАТО, иако чланство у обе ове организације зависи не само од жеља (северно)македонских грађана, већ и расположења држава чланица. А затим, на референдум је изашло свега 36,91% уписаних бирача (666.743 од 1.806.336), од којих је 94,18% гласало потврдно, што износи 609.813 људи, или, у односу на укупан број бирача – 33,75%. Да ли тако важна одлука, као што је промена имена државе може бити легитимна, ако је подржава свега трећина популације? Ако се још узме у обзир да су македонски Албанци снажно подржали организовање референдума, а да су албанске политичке партије на изборима освајале збирно од 17,69% на изборима 2016. године, до 19,63% 2014. године, те је за претпоставити да је слична излазност била и током референдумског изјашњавања, долази се до закључка да је мање од петине етничких Македонаца подржало овај процес! Ово је значајно, пошто се промена назива државе тиче низа ствари идентитетског карактера, које су важне за етничке Македонце. Како се може доносити одлука у име народа, када је четири петине тог народа против?

Сједињене Америчке Државе су не само подржале, већ и помогле процесе у Црној Гори и Северној Македонији, а брзо их прихватајући и проглашавајући „затвореним предметима“, избегле сваку даљу расправу о нелегитимности и недемократичности. Слично је виђено и током разговора између Београда и Приштине, када су званичници САД наставили да врше континуални притисак да се потпише „правно обавезујући споразум“, којим би се фактички, допуштањем учлањења такозване „Републике Косово“ у све међународне организације, или чак формално – прихватила једнострано проглашену независност косовско-метохијских Албанаца. „Истраживање Нинамедија и Института за европске послове показало је да 81 одсто грађана не би подржало признавање косовске независности, чак ни као услов за чланство у ЕУ.“²⁰ О каквим преговорима и „правно обавезујућем споразуму“ може бити говор када се томе противи 81% грађана?

САД су наставиле са агресивним спровођењем својих геополитичких циљева на Балкану, по сваку цену и без имало обзирања на легитимност и демократичност. Као и 2000. године, када су констатовали да „европски правни поредак представља сметњу за спровођење планова НАТО-а“, те да је „у том смислу, за примену и у Европи знатно погоднији амерички правни поредак“, објаснили су да су „европски савезници учествовали у рату против

²⁰ „Против признања Косова 81 одсто грађана Србије“, Радио – телевизија Србије, 28. март 2018, <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/politika/3087340/protiv-priznanja-kosova-81-odsto-gradjana-srbije.html>

Југославије да би *de facto* превазишли препреку и дилему, насталу после усвајања *Концепта нове стратегије Алијансе*, у априлу 1999. године, односно настојањем Европљана да се претходно добије мандат УН или ОЕБС-а“. На крају су поручили да „у сваком процесу, праву народа на самоопредељење треба дати предност над свим другим одредбама или правилима међународног права“, а тако настављају и данас. Циљеви су остали исти, методологија слична, неопходно је ставити целокупан Балкан под „НАТО кишобран“ и тако дугорочно осигурати сопствено присуство у региону.

Закључна разматрања

Упркос најавама да са Доналдом Трампом на челу САД-а долази и време „геополитичких заокрета“, то се из ангажмана америчке администрације на Балкану уопште не може приметити. Чак напротив. Брутално, без икаквих обзира, САД су наставиле са спровођењем још пре две деценије прокламованих циљева. Циљева, који су сасвим у складу са таласократском логиком и давно промовисаним концепцијама. У ери Доналда Трампа интензивирани су реактуализација геополитичког пројекта Међуморја, настављено ширење НАТО-а, убрзани су процеси који могу допринети затварању „отворених тема“, као што су грчко-македонски спор око имена државе или српско-албански конфликт око Косова и Метохије. Балкан је саставни део Римленда, важна карика у повезивању Балтика и Анадолије, потенцијални простор који се може интегрисати у Међуморје. Покушај завршавања свих послова везаних за стварање балканског геополитичког и геостратешког лука видиљивији је данас него ранијих година. САД желе да виде све балканске земље у НАТО, без обзира на расположење јавности, без обзира на унутрашње проблеме који се тако у друштвима земаља у овом региону могу појавити. Геополитички интереси САД на Балкану су дугорочно пројектовани, ту нема никаквих најава да се било шта може променити. У свом првом мандату Доналд Трамп је на Балкану наставио од места на којем је његов претходник стао.

Библиографија

- Дугин, Александар, *Основи геополитике*, књига 1, *Геополитичка будућност Русије*, Екопрес, Зрењанин, 2004.
- Јовановић, Живадин, „Србију трајно држати изван европског развоја“, Београдски форум за свет равноправних, 17. мај 2015, <http://www.beoforum.org>.

rs/komentari-beogradskog-foruma-za-svet-ravnopravnih/700-pokoravanje-evrope.html

Пророковић, Душан, *Геополитика Србије*, Службени гласник, Београд, 2019.

Пророковић, Душан, *Косово: међуетнички и политички односи*, Геополитика, Београд, 2011.

Пророковић, Душан, *Немачка геополитика и Балкан: о циљевима средњоевропског континентализма*, Catena Mundi, Београд, 2014.

Proroković, Dušan, „Reaktualizacija koncepta Međumorja (Intermarijuma) i položaj Srbije“, u: Dušan Proroković, Vladimir Trapara (urs), *Srbija i svet u 2017. godini*, Institut za međunarodnu privredu i politiku, Beograd, 2018, str. 51-66.

Seton-Watson, Hugh, *The East European Revolution*, Praeger, New York, 1951.

Степић, Миломир, *Српско питање – геополитичко питање*, Јантар група, Београд, 2004.

„The Three Seas Initiative: Central and Eastern Europe takes charge of its own destiny“, *Visegrad Post*, 28 AUG 2016, <https://visegradpost.com/en/2016/08/28/the-three-seas-initiative-central-and-eastern-europe-takes-charge-of-its-own-destiny/>

Cazzulani, Matteo, „Duda’s mission: recover Pilsudski’s Intermarium and Giedroyc’s commitment to Ukraine“, *Geostrategy*, 29 May 2015, <https://geostrategy.org.ua/en/komentari-ta-ocinki/item/800-misiya-dudi-poverennya-do-kontseptsiyi-mizhmor%E2%80%99ya-yuzefa-pilsudskogo-ta-ideyi-ukrayinsko-polskoyi-spivpratsi-ezhi-gedroytsya>

**AMERICAN GEOPOLITICAL INTERESTS IN THE BALKANS:
HAS ANYTHING CHANGED DURING DONALD TRUMP'S
FIRST TERM?**

Abstract: Continuing the tradition of the British concept, US geopolitics perceives the Balkans as an integral part of Rimland. It is necessary to "establish control" over this geographic region in order to continue to put pressure on Hartland. In this context, we must also observe the American approach in the Balkans during the last 25 years. However, after the election of Donald Trump, speculation began that something might change in US geopolitics. This paper analyzes the positioning of the United States in several important political processes and events in the Balkans during Donald Trump's first term. The article consists of four parts. After a short introduction, the next chapter discusses long-term US geopolitical goals in the Balkans. The third part of the paper analyzes the moves of the Donald Trump administration, with particular reference to the geopolitical concept of Intermarium, the Prespa Agreement, the entry of Montenegro into NATO and the support for negotiations between Belgrade and Prishtina. The last part of the paper is a concluding observation, stating there was no change at all in US geopolitics during Donald Trump's first term.

Keywords: The Balkans, US geopolitics, Donald Trump, NATO, Intermarium, Prespa agreement, North Macedonia.